

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

Hogyan érvényesítheti az alkotmány a föld közfunkcióit?

TANKA ENDRE

Kulcsszavak: értékalapú birtokpolitika, fenntarthatóság, köztulajdon, a termőföld nemzeti vagyoni minősége.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A történelmi korszakváltás a fenntarthatóság egyik létfeltételévé teszi, hogy a birtokrendben az állam közhatalmi beavatkozással érvényesítse a föld társadalom- és gazdaságszervező közfunkcióit. Ennek jogi pillére olyan alkotmányos intézmény lehet, amely a Magyar Állam területét alkotó termőföldet tulajdoni formájától függetlenül a nemzet vagyonának minősíti. Az állam az államterületét alkotó, földre fennálló alkotmányos önrendelkezési joga alapján valamennyi jogalanyra kiterjedően szabályozza és közérdekből korlátozhatja a termőföld-tulajdonszerzés és a földhasználat feltételeit.

Magyarország a földmoratórium uniós meghosszabbításával a közérdekű birtokpolitika megvalósítására további három évet nyert, és a föld nemzeti vagyonná minősítése alapján alkothatja meg a mezőgazdasági üzemszabályozást és az új értékelveket érvényesítő földvédelmi törvényt.

A FÖLD KÖZFUNKCIÓI ÉRVÉNYESÍTÉSÉNEK KORSZAKOS KÖVETELMÉNYE

A 21. század történelmi korszakváltása az emberiséget – együttható okfolyamat miatt – a civilizáció összeomlásával is fenyegeti. Ennek főbb összetevői: a globális éghajlatváltozás, a népességgrobbanás, az energia- és élelmezési válság, a környezet- és természetrombolás, a társadalmi bomlással járó szegénység, az alapvető civilizációs értékek felszámolása. Az előrejelzések közül két drámai alaptény: egyrészt Európa népességének mintegy harmada, a túlélés parancsára, a jövőben új élettér elfoglalására kényszerülhet, másrészt 50 éven belül a termőföld előbb fogyhat el, mint a szén, a kőolaj és a földgáz. E folyamatban a föld és az édesvíz mint természeti őselemek birtoklása és a hozzájuk fűződő élelmiszer-termelési képesség bármely nép túlélési feltétele.

A történelmi kihívásra az Európai Unió az ökoszociális létmodell értékrendjével válaszolhat. E szerint a fenntartható növekedés hamis dogmáját a fenntartható visszavonulás (Lovelock, 2006) és a fenntartható fogyasztás (Oláh, 2006) követelményeinek kell leváltani, amelyek szakítanak véges bolygónkon a végtelen gazdasági növekedés abszurd tőkediktumával. Ehelyett a gazdaság, a társadalom és a környezet igényei egyenrangúvá, a szükségletkielégítésben egyidejűvé kell hogy váljanak, mert az életminőséget és a fenntarthatóságot csak így helyezhetik az önpusztító fogyasztás mennyisége fölé. Az új modell, mint a társadalmi haladást segítő közösségi értékrend követése, új, értékalapú és közérdekű birtokpolitikát igényel, amely minőségével meghaladja a kelet-európai térségben két évtizede érvényesülő, egyoldalúan az eredeti tőkefelhalmozást szolgáló, haszonelvű birtokpolitikát. A változtatás kulcskérdése, hogy

a földszükségletek társadalmi kielégítése – a mindinkább kiélezett, relatív földszűkösség mellett – a föld alapvető, valós társadalom-gazdaságszervező közfunkcióit szolgálja, amelyek a földigények elosztását igazságos, közérdekű rangsorolás szerint biztosítják.¹

A polgári kormány földprogramja (Pr) az EU keretében is döntőnek tartja, hogy az uniós tagállam a saját államterületét alkotó föld tulajdoni és használati rendjéről önrendelkezést gyakoroljon az állampolgárai közérdekében. Ehhez képest, a Pr leszögezi: „mindent megteszünk azért, hogy a *termőföld nemzeti hatáskörben és a gazdálkodó családok kezében maradjon*. ... A természeti erőforrás-gazdálkodás nemzeti hatáskörben tartását, a természeti javak feletti önrendelkezés megtartását *nemzeti szuverenitásunk kulcselemének* tekintjük.”(IV/1-2) Idevágó alaptétel: „a birtokpolitika középpontjába a *családi/egyéni gazdaságokat és azok társulásait* állítjuk.” Az alkotmányozási folyamatban egyik fontos kérdés, hogy az *Alkotmány miképp adhat garanciát a föld közérdekű funkcióinak az érvényesítéséhez*.

A legfontosabb *alapelvek*, amelyek a földviszonyok közhatalmi rendezésénél hatékony alkotmányos védelmet kívánnak, a következők: == a földalap nemzeti vagyon minősége, == a föld közhasznú funkcióinak létszükségleti jellege, == a földérték és társadalmi használati értékének gyorsan növekvő súlya, == a földtulajdon különös szociális kötöttsége, == a társadalom fenntarthatóságának alap-

követelménye, miszerint a földtulajdon juttatásának és a föld birtoklásának az állam által irányított, ésszerű földkészlet-gazdálkodást kell szolgálnia. Ennek középpontjában a földalapnak elsősorban a magyar állampolgárok által birtoklása, a földnek a mai és a jövő nemzedékek számára mennyiségi és minőségi megőrzése áll, ami előfeltétele a vidék fennmaradásának, a vidéki társadalom és a hazai agrárnépesség életminősége javításának.

A FÖLD ALKOTMÁNYOS VÉDELMÉNEK JOGINTÉZMÉNYE

Két kérdéskört szükséges tisztázni. Egyik az állami földtulajdon köztulajdoni minősége. Másik az államterületet alkotó földnek – tulajdoni formájától függetlenül – nemzeti vagyonba tartozása.

1. A köztulajdon kérdésköre tágabb az állami földtulajdon jogintézményi megjelenítésénél, nemcsak amiatt, mert az állami földtulajdon maga is csak egyik részleme az állami tulajdonnak. A *köztulajdon* ui. átfogja az *állami, az önkormányzati és a köztestületi tulajdont*. A földnél a köztulajdoni minőség lényeges alkotmányossági kérdéseket támaszt, hiszen döntő az állami földvagyonnal való rendelkezés szabályozása, e jogkör közjogi korlátai, a közérdek érvényesítésének, e körben a közérdekű földkészlet-gazdálkodásnak az alkotmányi garanciái.

Ami az *állami földtulajdon* illeti, lényeges, hogy a politikai döntéshozó egyfelől milyen sorsot szán a 2178 millió hektár meglévő állami földalapnak. Másfelől az

¹ Bár e kérdést e folyóiratban már érintettem, a jelen mondanóm megértéséhez utalnom kell újra a föld közfunkcióira. Eszerint a termőföld nemcsak termelőeszköz, amit a tőke szabad áramlása az elsajátítási magánérdekének alárendelt célrendszerben hasznosíthat, hanem egyidejűleg

• államterület, a szuverenitás természetföldrajzi, materiális tárgya, ezért az uniós tagállami lét döntő ismérve az államnak a területét alkotó földről való önrendelkezési képessége;

• a társadalmi lét alapja: az államnak a földtulajdon és a földhasználat közcélú rendeltetését biztosító, a közjót szolgáló hasznosítást célzó rendelkezési hatalmától, illetve terjedelmétől és korlátozottságától meghatározóan függ a népesség és az osztályszerkezet alakulása, a mezőgazdaságból élők aránya és szociális helyzete, a mezőgazdaság élelmiszer-termelő szerepének betöltése, a vidék és az egész társadalom életminősége;

• mivel szűkös közgazdasági jószág, egyik lényeges vonása, hogy az erőforrás-monopólium birtoklásával a földtulajdonon kívül állókat kizárja az elsajátításból, vagyis – más tulajdoni tárgyakhoz képest – hatalmi-politikai-uralkodói tényező: „akie a föld, azé az ország.” (Káldi Márk)

új történelmi helyzetben érvényt szerez-e annak a közérdekű értékelvnek, hogy „az állam a legjobb földtulajdonos”, ami a meglévő állami földtulajdon lényeges növelését igényli, ugyanakkor az állami földtulajdon forgalomképességét általános érvénnyel kizárja, miközben biztosítja, hogy a közfunkciók teljesítéséhez kötött, rugalmas földhasználati jogcímekekkel az élelmiszertermelést szolgáló, magánszemély gazdák az életképes mezőgazdasági üzemet megalapozó földekhez jussanak (25-50 évi és örökölhető tartós földhasználat, vállalkozói hasznóbérlés stb.). E koncepció intézményi részleteit nemzetstratégiai tanulmányban fejtettem ki (*Tanka, 2009*).

Anélkül, hogy az állami földtulajdon köztulajdoni minőségének alkotmányos jelentőségét kisebbíteném, megjegyzem: az állami földtulajdonhoz fűződő közfunkciók *alkotmánymódosítás nélkül* is érvényesíthetők. Egyfelől ui. a *meglévő állami földtulajdon* megtartásához – tulajdoni forgalomképességének kizárásához – nincsen szükség törvényalkotásra vagy jogszabály-módosításra. A Magyar Államot a tulajdonára nézve éppen olyan *tulajdonosi önrendelkezés* illeti meg, mint bármely más jogalanyt, tehát saját döntésétől függ, hogy a földtulajdonát forgalomképtelenné nyilvánítja-e, avagy abból kinek, milyen feltételek alapján kíván tulajdont juttatni (*PTK 112. § /1/*).

Ez érvényes jogalap az állami földtulajdonnak akár közszolgálati, közösségi, akár kincstári vagyonná minősítéséhez, ami viszont a földhasználók bármely alanyi köre számára a földnek csak szigorúan számon kért közfunkciók teljesítése mellett, lekötött célvagyonként való juttatását engedi meg. Másfelől e jogalapot erősíti az Alkotmánybíróság gyakorlata, amely a tulajdonszerzés jogát nem tekinti alapjog-

nak, ezért az állam szabadon döntheti el, hogy kíván-e bárkinek is tulajdont juttatni vagy sem.²

Más kérdés, hogy az értékalapú földpolitikának az adna alkotmányos garanciát, ha (legalább) a törvény, avagy az Alkotmány kiegészítése szavatolná a *kizárólagos állami földtulajdon elidegenítési tilalmát*.

2. A föld közfunkcióinak tényleges alkotmányossági kérdése, a Magyar Állam területét alkotó *föld nemzeti vagyon minősége*, a föld tulajdoni formájától és használójától függetlenül. E kérdésben az *Alkotmány kiegészítését* javaslom a következő normaszöveggel:

„A Magyar Állam területét alkotó termőföld, tulajdoni formájától függetlenül, a nemzet vagyona. Az állam, az államterületét alkotó földre fennálló, alkotmányos önrendelkezési joga alapján, valamennyi jogalanyra kiterjedően szabályozza és közérdekből korlátozhatja a termőföld-tulajdonszerzés és a földhasználat feltételeit.”

Javaslatom *indokai* a következők:

2.1. Hatályos jogunk a nemzeti vagyon fogalmát két jogintézménynél használja. Egyrészt az *Alkotmány* 10. § (1) bekezdése szerint a Magyar Állam tulajdona nemzeti vagyon. Másrészt a *környezet védelmének* általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. tv. (Ktv) preambuluma szerint „a természeti örökség és a környezeti értékek a nemzeti vagyon részei, amelyeknek megőrzése és védelme, minőségének javítása alapfeltétel az élővilág, az ember egészsége, életminősége szempontjából;...”

A fenti törvényhelyekből kitérünk egyfelől, hogy a *termőföld környezeti elemként* – mint a környezet- és természetvédelem tárgya – a tulajdoni formájától függetlenül *nemzeti vagyon*. Másfelől *alkotmányos vagyonyjogi tárgyként* a termőföld csak

² A tulajdonhoz – így a földtulajdonhoz – való alapjog ui. nem terjed ki a tulajdonszerzésre. A tulajdonszerzés joga nem alapjog, nem érinti a jogképeségnek az Alkotmány 56. §-ában biztosított alapjogát sem. Az Alkotmány 13. § csak a már megszerzett földtulajdon részesítési alapjogi védelemben, míg ez nem terjed ki a földtulajdonszerzésre. Az államnak nincs kötelezettsége arra, hogy a magánszemélyt tulajdonszerzéshez vagy tulajdon élvezetéhez segítse (936/D/1997. AB határozat).

akkor minősül nemzeti vagyonnak, ha az *állam tulajdonában* áll. Ugyanakkor a termőföldről szóló 1994: LV. tv. (Ftv) hatályos rendszerében a termőföld nemzeti vagyon jellege sem környezeti elemként, sem az állami földtulajdon tárgyaként nem jelenik meg.

2.2. A Magyar Állam területéhez tartozó termőföldnek a tulajdoni formájától függetlenül, általános érvénnyel nemzeti vagyonná minősítését a termőföld társadalom- és gazdaságfenntartó, közérdekű funkcióinak a közhatalmi érvényesítése teszi szükségessé. Miközben a tulajdon bármely tárgya funkciókhoz kötött, a *termőföld funkcióinál előtérbe lép a létszükségleteket kielégítő jellege és a közérdek érvényesítését igénylő, szociális kötöttsége.*

Az *Alkotmánybíróság* állandó gyakorlata figyelembe veszi a földtulajdon sajátos természeti és vagyoni jellemzőit: azt, hogy a föld véges jószág (természeti tárgyként korlátozott mértékben áll rendelkezésre, nem szaporítható, mással nem helyettesíthető), nélkülözhetetlen, megújulásra képes, különleges kockázatérzékenységgű és alacsony a nyereséghezama. Mindezek „a földtulajdon különös szociális kötöttségét testesítik meg. Ezek a körülmények indokolhatják a tulajdonosi jogokkal szemben a közérdek érvényesítését.” (35/1994./VI. 24./ AB határozat)

Nem számolhatott viszont még az AB sem azzal, hogy a 21. század gyökeresen átalakuló életviszonyai miatt a *termőföldtulajdonszerzés és a földhasználat általános érvényű, közérdekű korlátozása a társadalmi-gazdasági-környezeti fenntarthatóság alapvető feltétele.* Ha a globális éghajlatváltozással és az egyes földrészekben felgyorsult társadalmi bomlással járó új népvándorlási hullámok betelepülési és földigényeit az állam nem tudja saját állampolgárai földszükségleteivel és a nemzetközi kötelezettségvállalásaival egyeztetni, továbbá az ésszerű földkészlet-

gazdálkodás közérdekének nem szerez hatékonyan érvényt, úgy a *népesség fennmaradását is veszélyeztető*, súlyos társadalmi konfliktusokkal kell szembesülnie.

2.3. Az állampolgárokra és az ország területén élőkre háruló, a népesség létfeltételeit is fenyegető következményeken túl ez a – reálisan előre látható, tehát az *elővigyázatosság és a megelőzés* alapján kezelhető – helyzet egyidejűleg az állam alkotmányos kötelezettségének a teljesítését gátolhatja. A földtulajdonszerzés és a földhasználat feltételeibe való közhatalmi beavatkozás nélkül ugyanis – hosszabb távon – *fikcióvá válhat az Alkotmány előírása*, amely szerint „a Magyar Köztársaság állama védi az ország függetlenségét és területi épségét, valamint a nemzetközi szerződésekből rögzített határait” (5. §).

2.4. Az a jogi tény, hogy az Ftv a termőföld nemzeti vagyon minőségét az állami földtulajdonon kívül kiterjesztené az állam területéhez tartozó teljes termőföldalapra, annak bármely tulajdoni formája tekintetében, *két lényeges jogkövetkezménnyel* jár.

Egyfelől ez a birtokpolitikai államcélként meghatározott jogképességi státus a Magyar Állam javára nem keletkeztet dologi hatályú, vagyoni jogalanyiságot, vagyis *az állam a nem tulajdonában álló termőföldre nem gyakorolhat semmilyen tulajdonosi jogot*, tehát e körben nem illeti meg a PTK szerinti birtoklás, használat, a hasznok szedése és a rendelkezés. Ehelyett a termőföld nemzeti vagyon minősége az államnak arra teremt jogalapot, hogy a *földtulajdonszerzés és a földhasználat törvényi feltételeit*, bármely – belföldi, külföldi, uniós vagy az Európai Gazdasági Térséghez tartozó, természetes és szervezeti személyiségű – tulajdon esetében, a *közérdekű beavatkozás alkotmányos mércéje szerint* korlátozza.

Másfelől a földtulajdonszerzés és a földhasználat „nemzeti vagyon” címén, az állami közhatalom gyakorlásával megvalósu-

ló jogszabályi és közigazgatási korlátozása semmilyen tekintetben *nem sérti a földtulajdonhoz fűződő alkotmányos alapjogot*. A tulajdonhoz – így a földtulajdonhoz – való alapjog ugyanis nem terjed ki a tulajdonszerzésre. Ehhez képest az Alkotmány 13. § csak a már megszerzett földtulajdont részésti alapjogi védelemben, míg ez a védelem nem terjed ki a földtulajdonszerzésre. Az államnak nincs kötelezettsége arra, hogy a magánszemélyt tulajdonszerzéshez vagy tulajdon élvezetéhez segítse (936/D/1997. AB határozat). Ez az általános tulajdoni elv még inkább érvényes a termőföld tulajdonszerzésénél, mivel itt a tulajdoni tárgy sajátosságai annak szociális kötöttségét és a közérdekű korlátozás igényét állítják előtérbe.

2.5. Az Alkotmánybíróság gyakorlatából eredően lényeges, hogy – mivel a földtulajdonszerzés közérdekű korlátozása nem minősül alapjogi sérelemnek – ez esetben az *alapjogi korlátozás szükségességi és arányossági mércéje sem irányadó a korlátozás alkotmányos minőségének megítélésékor*.³ Ezzel szemben a földtulajdonszerzésnél – az idézett iránymutatás szerint a földbirtok-politika megvalósításánál – ez a mérce eselik, mert „...a jogkorlátozás elkerülhetetlenségét és a szóba jövő eszközök közül a legkevésbé korlátozó módszer választását csakis alapjog megsértése esetén követeli meg az Alkotmány”.⁴

Jelen esetben, a termőföld tulajdonszerzése és a használata tekintetében, az állam területéhez tartozó teljes földalagra, annak tulajdoni formájától függetlenül, a föld nemzeti vagyon minősége címén érvényesítendő, *közérdekű korlátozásoknak, tárgyilagossá megítélés szerint fennálló, ésszerű indokai vannak,*

ezért azok összhangban állnak az Alkotmánnyal. A földtulajdon korlátozásával szembeni alkotmányos védelem ugyanis feltételes és relatív, ami alapján az államnak mérlegetelési joga van a földtulajdonjogba való beavatkozás tekintetében (2299/B/1991. AB határozat).

Az értékalapú földbirtok-politika meghatározása pedig – ennek egyik eszközeként a földtulajdoni korlátozás ésszerű, nem önkényes alkalmazása – az Országgyűlésre és a kormányra tartozik. Az alkotmánybírósági iránymutatás szerint „az alapjogsértés esetén kívül az Alkotmánybíróság e tekintetben csak akkor léphet közbe, ha ez a földbirtok-politika ’fogalmilag és nyilvánvalóan kizárná a piacgazdaság létét’ (21/1994. /IV. 16./ AB határozat), vagy ha tárgyilagossá mérlegetelés szerint ésszerű indok nélkül korlátoz egyéb jogot.” (35/1994. /VI. 24./ AB határozat 3. pontja)

2.6. A *földtulajdonszerzés közhatalmi korlátozását alátámasztó ésszerű indokok* – amelyek alapján az Alkotmánybíróság 1994-ben az Ftv megalkotását az Alkotmánnyal összhangban állónak minősítette – 2011-ben a földviszonyok alakulásának két alaptényéhez kötődnek.

Egyfelől változatlan tény, hogy hazánkban valós földpiac 1994 óta és uniós tagságunk alapján sem alakult ki. A földtulajdonszerzés terén a jogi személyekre és a külföldi jogalanyokra érvényes közérdekű korlátozások (a szerzési tilalmak) 2014. május 1. napjáig jogszerűen fenntarthatók. Ezt az Európai Bizottság 2010. decemberi határozata külön megerősítette, amikor a „földmoratórium” derogációját, az átmeneti mentességünket a közösségi jognak e kérdésben kötelező alkalmazásával szemben 3 évvel meghosszabbí-

³ Főszabályként ui. a tulajdonjog – mint alapjog – valamely elemének a korlátozása csak akkor jár a tulajdonjog – mint alkotmányos alapelv – korlátozásával, ha nem elkerülhetetlen, továbbá ha a korlátozás súlya az elérni kívánt célhoz képest aránytalan (2299/B/1991. AB határozat).

⁴ Sóllyom László alkotmánybíró párhuzamos indokolása a 35/1994. /VI. 24./ AB határozathoz.

totta.⁵ Másfelől ennél lényegesebb, *új oka* van a korlátozott mennyiségű földalapra a kereslet piaci és nem piaci jellegű, hanem politikai igényként fellépő, robbanásszerű növekedésének. Ez a *migrációs népeségcsoportoknak és különböző jogállású külföldieknek a betelepülési szándékával felmerülő földigénye*. A természeti adottságként eleve „korlátos föld-erőforrás” méltányos és közérdekű újraelosztását az állami beavatkozás csak úgy biztosíthatja, ha az új igénylők tulajdonszerzését és földhasználatuk feltételeit – más hazai jogalanyokhoz viszonyítva hátrányos megkülönböztetés nélkül – a közcéloknak alárendelve, ésszerűen korlátozza.

2.7. A termőföld nemzeti vagyonná minősítése csak úgy töltheti be közérdekű rendeltetését, ha e jogintézmény *összhangban áll a közösségi joggal* és annak – a Csatlakozási Szerződésben kikötött, az átmeneti mentesség lejártával hatályba lépő – új rendelkezéseivel. Amint ezt más tanulmányban részletesen elemeztem, a

föld nemzeti vagyon minősége nem sérti a tőke szabad áramlása kivételes korlátozhatóságának a feltételrendszerét és nem ütközik a Csatlakozási Szerződés ún. súlyosítási tilalmába sem. Ez a jogintézmény szilárd jogalapot adhat az állam közhatalmi jogosultságára a földtulajdonszerzés és a földhasználat feltételeinek közérdekű korlátozásánál, ami nem mellőzhető a 21. század értékalapú birtokpolitikájának a megteremtéséhez. Hogy csak két alapintézményre utaljuk: a *mezőgazdasági üzemszabályozásról* készülő törvény épp a föld nemzeti vagyon minősége alapján kezdhet a nagybirtokrendszer közcélú szervezeti átalakításába, másfelől ugyan ez a jogalap törhet utat a földvédelemben a termőföldek mennyiségi és minőségi megőrzésének a mai és a jövő nemzedékek számára. Meggyőződésem, hogy hazánk, mint uniós tagállam, e jogintézménnyel követendő értékmentát adhat más országoknak is a fenntarthatóság alkotmányos védelmére.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) Lovelock, J. (2006): *The revenge of Gaia*. Basic Books, 2006, July 3. 176. p. – (2) Oláh J. (2006): *Környezetgazdálkodás. IV. Erőforrás-gazdálkodás*. Szarvas, 1-278. pp. – (3) Tanka E. (2009): *A nemzeti megmaradás programja földügyben*. In: Püski K.: *Magyar nemzetstratégia 2*. Karácsony, 636-641. pp.

⁵ A gazdasági szempontokon túl a magyar földpiacon a közérdekű korlátozások további három évre kiterjesztésénél lényeges az e kérdésben irányadó közösségi jogalap. A közösségi jogban ui. az *általános egyenlőség és a jogegyenlőség* az Európai Közösség Bírósága által is elismert *alapjog*, amelyet az EKB gyakorlata piaci viszonyoknál – a Lisszaboni Szerződés által is fenntartott Római Szerződés (RSZ) 4. cikke alapján – kiterjeszt az *azonos versenyfeltételek biztosításának a követelményére* is.

TARTALOM

*Kardeván Endre: Gondolatok a magyar élelmiszerlánc kibontakozási lehetőségeiről....*2

TANULMÁNY

<i>Popp József – Juhász Anikó: Az élelmiszerlánc szereplői közötti kapcsolatok hazánkban .....</i>	8
<i>Kis Krisztián – Szekeresné Köteles Rita: A helyi akciócsoportok működése egy országos felmérés tükrében .....</i>	19
<i>Urfi Péter – Kormosné Koch Krisztina: Az ökológiai gazdálkodás költség-jövedelem viszonyai .....</i>	28
<i>Beke Judit – Forgács Anna – Tarján Tamás: Európai uniós országcsoportok mezőgazdasági teljesítményének összehasonlító vizsgálata .....</i>	39

VITA

<i>Kapronczai István: A földbirtok-politika lehetséges irányai (Az eddigi vita összefoglalása) .....</i>	52
<i>Tanka Endre: Hogyan érvényesítheti az alkotmány a föld közfunkcióit? .....</i>	70
<i>Magda Sándor – Marselek Sándor: Nemzeti kincsünk a vidék! .....</i>	76
<i>Horváth Gábor – Paragi Márton: Az egykulcsos személyi jövedelemadó várható hatásai az agrárfoglalkoztatásra .....</i>	87
<i>Fertő Imre: Van-e jövője az agrárgazdaságtannak mint önálló tudománynak? .....</i>	97

SZEMLE

<i>Széles Gyula: Marketing a hagyományos és tájjellegű élelmiszerek piacán (könyvismertetés) .....</i>	104
--	-----

KRÓNIKA

<i>Varga Gyula: Szolgálat és szabadság – Erdei Ferenc centenáriumi emlékülése a Magyar Tudományos Akadémián .....</i>	107
<i>Romány Pál: Miniszterek közös vacsorája a Vajdahunyadvárban .....</i>	119

Tisztelt Olvasónk!.....52

Felhívás angol nyelvű különkiadásra!.....103

Summary .....

Contents.....128